

Règim jurídic de la comunicació

Lluís de Carreras Serra
Ramon Casas Vallès
Enric Enrich Muls
Sandra Vilajoana Alejandre
Raquel Xalabarder Plantada

PID_00222002

Material docent de la UOC

Lluís de Carreras Serra

Llicenciat en Dret. Advocat en exercici, ha estat president del Consell de l'Audiovisual de Catalunya, secretari general de la Conselleria de Cultura de la Generalitat de Catalunya, membre del Consell d'Administració de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i president executiu de Premsa Catalana, SA (editora del diari *Avui*). Ha estat professor associat de Dret de la informació a la Universitat Pompeu Fabra (UPF), a la URL i a la UOC.

Ramon Casas Vallès

Doctor i professor titular de Dret civil a la Universitat de Barcelona. Professor dels Estudis de Dret de la UOC des de 1996 al 2001. Professor col·laborador del "Magister Lucentinus" de marques, dissenys, patents i drets d'autor de la Universitat d'Alacant.

Enric Enrich Muls

Exerceix com a advocat a Barcelona des de 1980, especialitzat en dret internacional i dret de la propietat intel·lectual. És autor de diferents publicacions sobre dret mercantil, dret internacional i dret d'autor. Àrbitre de l'Organització Mundial de la Propietat Internacional (OMPI) i de l'American Film Market Association (AFMA). Membre de la International Association of Entertainment Lawyers (IAEL) i de la International Bar Association (ANAVA).

Sandra Vilajoana Alejandre

Llicenciada en Publicitat i Relacions Públiques per la Universitat Ramon Llull (URL) i llicenciada en Dret per la Universitat de Barcelona (UB). És professora dels Estudis de Ciències de la Informació i de la Comunicació de la UOC i professora associada de l'assignatura Dret de la comunicació a la Facultat de Comunicació Blanquerna (URL). Prèviament, la seva trajectòria professional va estar vinculada a la consultora de comunicació Weber Shandwick.

Raquel Xalabarder Plantada

Catedràtica de Propietat intel·lectual als Estudis de Dret i Ciència Política de la UOC. Master of Laws (1993) i Visiting Scholar a la Columbia University Law School de Nova York. Tutora de l'Acadèmia de l'Organització Mundial de la Propietat Intel·lectual (OMPI).

La revisió d'aquest material docent ha estat coordinada per la professora: Sandra Vilajoana Alejandre (2015)

Tercera edició: setembre 2015

© Sandra Vilajoana Alejandre, Lluís de Carreras Serra, Ramon Casas Vallès, Enric Enrich Muls i Raquel Xalabarder Plantada

Tots els drets reservats

© d'aquesta edició, FUOC, 2015

Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona

Disseny: Manel Andreu

Realització editorial: Oberta UOC Publishing, SL

Dipòsit legal: B-16.630-2015

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars del copyright.

Introducció

El contingut de l'assignatura *Règim jurídic de la comunicació* integra els principis fonamentals de les disciplines jurídiques que incideixen en les activitats pròpies de periodistes, publicitaris, relacions públiques i comunicadors audiovisuals. El seu objectiu és facilitar als estudiants, futurs professionals de la comunicació, el marc jurídic en el qual hauran de desenvolupar la seva activitat; una activitat que troba la seva justificació jurídica en el dret fonamental a les llibertats d'expressió i informació, però... quins són els seus límits? Quines normes regulen, de manera específica, les diferents activitats comunicatives? Quines responsabilitats poden derivar-se del seu incompliment?

Per respondre aquestes i altres qüestions, aquesta assignatura aprofundeix en l'estudi del dret de la informació i ofereix una aproximació introductòria al dret de la publicitat, a la propietat intel·lectual i al règim jurídic de la protecció de dades de caràcter personal.

Així, el contingut dels tres primers mòduls de l'assignatura aborda l'estudi de l'anomenat *dret de la informació*, és a dir, aquelles normes jurídiques que regulen l'activitat dels professionals dels mitjans de comunicació: premsa, ràdio, televisió i Internet.

Després d'una primera part introductòria de caràcter general, el mòdul 1 estableix els fonaments del dret de la informació a Espanya; aborda els elements constitutius de la llibertat d'expressió; identifica l'interès públic com a element comú de les llibertats d'expressió i informació i, finalment, es deté en l'estudi dels dos instruments al servei del dret a informar del periodista: la clàusula de consciència i el secret professional.

El mòdul 2 aprofundeix en l'anàlisi dels drets de la personalitat (honor, intimitat i pròpia imatge) com a límits característics de les llibertats d'expressió i informació. En la part final, el mòdul inclou una proposta de mètode de ponderació per resoldre possibles conflictes entre el dret de la informació i els drets de la personalitat abans esmentats.

Per la seva part, l'últim mòdul dedicat al dret de la informació es deté en l'anàlisi d'altres limitacions legals de les llibertats d'expressió i informació: la protecció dels menors, el dret de rectificació, la seguretat de l'Estat i la informació sobre causes penals. A més, el mòdul 3 conclou amb una referència als drets i obligacions del periodista en el que configuraria el seu estatut professional.

El contingut del mòdul 4 recull, d'una manera introductòria, el marc jurídic de l'activitat publicitària. Per a això, després d'examinar les principals normes que regulen la publicitat, el mòdul aborda el seu règim general: els subjectes implicats; les diferents tipologies de contractes publicitaris; els supòsits de publicitat il·lícita; els requisits de licitud de determinades tipologies i les conseqüències jurídiques de l'il·lícit publicitari. El mòdul conclou amb una breu referència al sistema espanyol d'autoregulació publicitària.

El cinquè i últim mòdul de l'assignatura presenta, també de manera introductòria, les bases del règim general de la propietat intel·lectual i es deté, entre altres, en l'estudi del règim especial de protecció de l'obra audiovisual. A més, l'assignatura conclou amb una referència al règim de protecció de dades personals, una modalitat de dades que, en ocasions, es troben al servei de les activitats dels professionals de les diferents disciplines de la comunicació (periodistes, publicitaris, relacions públiques...).

Finalment, tan sols volem esmentar que, malgrat tractar-se d'una assignatura de contingut jurídic, l'estil d'aquest material didàctic pretén allunyar-se dels tecnicismes propis de la disciplina jurídica per oferir una aproximació senzilla i pràctica que s'ajusti al principal objectiu de l'assignatura: facilitar a futurs professionals de la comunicació el marc jurídic que delimitarà l'exercici de la seva activitat. Aquest enfocament difereix, per tant, del que hauríem adoptat si l'objectiu de l'assignatura fos el de formar futurs juristes especialitzats en el dret de les activitats de comunicació. És per això que en el text s'han limitat les referències doctrinals i jurisprudencials i s'ha optat per l'ús d'un llenguatge basat en els criteris de senzillesa i claredat expositiva.

Objectius

Els objectius generals que l'estudiant hauria d'assolir mitjançant l'estudi dels materials didàctics d'aquesta assignatura són:

- 1.** Conèixer el marc jurídic que regula les activitats dels professionals de la comunicació i identificar-ne les principals normes.
- 2.** Adquirir els coneixements bàsics sobre els drets a la llibertat d'expressió i informació en l'exercici d'activitats periodístiques.
- 3.** Conèixer els límits al dret de la informació, entre els quals destaquen els derivats dels drets de la personalitat (dret a l'honor, a la intimitat i a la pròpia imatge).
- 4.** Conèixer i comprendre les normes que regulen els drets i obligacions del periodista en les seves relacions de treball.
- 5.** Conèixer les normes que regulen l'activitat publicitària, els supòsits de publicitat il·lícita i les conseqüències jurídiques que se'n deriven.
- 6.** Conèixer les particularitats i l'abast pràctic del sistema d'autoregulació publicitària.
- 7.** Conèixer els principis bàsics del sistema de protecció de la propietat intel·lectual, en general, i del règim de protecció d'obres audiovisuals, en particular.
- 8.** Conèixer els principis bàsics del règim de protecció de dades de caràcter personal.

Continguts

Mòdul didàctic 1

Les llibertats d'expressió i informació

Lluís de Carreras Serra

1. Les normes jurídiques de la societat democràtica
2. Els drets humans en els tractats internacionals
3. Fonaments del dret de la informació a Espanya
4. La llibertat d'expressió
5. La llibertat d'informació
6. L'element comú de les llibertats d'expressió i informació: l'interès públic
7. Els drets instrumentals del periodista en benefici de la informació

Mòdul didàctic 2

Els drets de la personalitat com a límit del dret de la informació

Lluís de Carreras Serra

1. La dignitat de la persona com a límit constitucional
2. Intromissions legítimes en els drets de la personalitat
3. El dret a l'honor
4. El dret a la intimitat
5. El dret a la pròpia imatge
6. El mètode de resolució de conflictes entre les llibertats d'expressió i informació i els drets de la personalitat

Mòdul didàctic 3

Limitacions legals a les llibertats d'expressió i d'informació i l'exercici del periodisme

Lluís de Carreras Serra

1. Informació i protecció de la joventut i de la infància
2. El dret de rectificació
3. Seguretat de l'estat i informació
4. La informació dels casos criminals en els mitjans de comunicació
5. L'exercici de la professió periodística

Mòdul didàctic 4

Introducció al règim jurídic de la publicitat

Sandra Vilajoana Alejandre

1. El règim jurídic de la publicitat
2. El dret de la publicitat
3. El sistema d'autoregulació publicitària

Mòdul didàctic 5

Introducció a la propietat intel·lectual

Ramon Casas Vallès i Raquel Xalabarder Plantada

1. Els fonaments del règim de propietat intel·lectual

2. Règims especials de la propietat intel·lectual
3. Els drets connexos

Mòdul didàctic 6

Nocions bàsiques de protecció de les dades personals

Enric Enrich Muls i Raquel Xalabarder Plantada

1. La protecció de dades personals: marc jurídic i definicions
2. Característiques principals de la protecció de dades. Dades protegides especialment
3. Cessió de dades personals i transferència internacional
4. Infraccions i sancions
5. L'anomenat "dret a l'oblit"

Bibliografia

Bercovitz, R. (coord.) (2015). *Manual de propiedad intelectual* (6a. ed.). València: Tirant lo Blanch.

Carreras Serra, Lluís de (2008). *Las normas jurídicas de los periodistas: derecho español de la información*. Barcelona: UOC.

Cuesta Rute, J. M. de la (2002). *Curso de Derecho de la publicidad*. Navarra: EUNSA.

Freixas Gutiérrez, G. (2001). *La protección de los datos de carácter personal en el derecho español: aspectos teóricos y prácticos*. Barcelona: Bosch.

Patiño Alves, B. (2007). *La autorregulación publicitaria: especial referencia al sistema español*. Barcelona: Bosch.

Tato Plaza, A.; Fernández Carballo-Calero, P.; Herrera Petrus, C. (2010). *La reforma de la Ley de Competencia Desleal*. Madrid: La Ley.

TERMCAT, Centre de Terminologia (1999). *Diccionari de comunicació empresarial: publicitat, relacions públiques i màrqueting*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.